

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Szerző:

Réhelyi Oszkár

Cím:

240 évvel ezelőtt indult meg a mai főváros kialakulása

Forrás:

Nemzeti Ujság

Pz.
(Hely)

1944. III. 25.
(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Old.)

Osztályozás

Tárgy

9.439

Hely

Idő

1703 | -

Személy

240 évvel ezelőtt indult meg a mai főváros kialakulása

1936-ban ünnepeltük meg 250. évfordulóját Buda felszabadításának a török uralom elől. Az 1686. szeptember 2-án délután öt órakor a Késsvábhegy lejtőjén elhelyezett ágyuk dörgeése megindította a magyar történelemnek talán legnagyobb jelentőségű küzdelmét. El kellett dönteni, vajon a török uralom legalább még egy évszázadon át megtartja-e ezt a közép-európai térséget is, vagy pedig diadalmaskodnak a kereszténység egyesült fegyverrel a győzelem nyomában — történelmi szükségszerűségképpen — új magyar élet fakad.

Amikor 1541-ben a törökök elfoglalták Budát, tulajdonképpen elvesztett a Mátyás királyunk alatt kivívott nagyhatalmi helyzetünk. Ha 1686-ban nem sikerül a Nagy-Boldogasszony-templom tornyára visszahelyezni a keresztet, a magyarság helyzete ebben az u. n. történelmi magyar térben végtelenesen megrendül. Talán véglegesen elvesztettük volna vezető szerepünket a Dunamedencében. A küzdelem már mármár véget ért.

Egész Európa ujjongott. A magyarságra a felszabadító hadjáratok azonban egyelőre nem sok jót hoztak. A magyar népek mérhetetlen szegénység, nyomorúság és megfélemlítés jutott osztályrészül. Köröskörül az országban minden romokban hevert!

A pusztulásból, a romok közül emelkedett ki az ország mai fővárosa! Ebben a szomorú időben, 240 évvel ezelőtt, 1703-ban született meg fővárosunknak az a községi kormányzati berendezése, amely az ősi, előkelő jellegű Budát és a kalmároskodó Pestet újbb fejlődés lehetőségéhez segítette. Erre a fejlődés végül 1873-ban Pest, Buda és a mezővárosi jellegű Óbuda egyesülésére, a mai Budapest kialakulására vezetett.

Mi történt 1703-ban? Budavár visszafoglalása után általános volt a zavar. Senki sem tudta, ki parancsol. Súlyos gondokat okozott a személy- és vagyonbiztonság állapota. A közigazgatás bizonytalansága még növelte a bajokat. Folyton fokozódó erővel megindult a polgárság küzdelme azért, hogy Buda és

Pest visszakapja régi szabad jogait, és az azzal együttjáró szabadságokat. Csak később Lipót császár adta vissza 1703-ban Budának és Pestnek a szabad királyi városi rangot, majd nem azonos szövegű szabadalomlevéllel, csak Budán a polgármester lett a tanács feje, Pesten pedig a bíró. A pestiek hamarosan megindították mozgalmukat, hogy ők is megszervezhessék a polgármesteri állást, törekvésüket azonban csak 1773-ban kísérte siker.

A főváros levéltárában ma is meglévő szabadalomlevél fővárosunknak valósággal Magna Chartája és a mai kialakulásának alapja. Bevezetésében Lipót hivatkozik a városok hű szolgálataira. Ezek méltánylását és jutalmazását szükségesnek tartja. Elhatározásában mérlegelte a lakosok eszedését és ígéretét is, amely szerint felajánlották, hogy „a fegyveres jogának megváltása fejében bizonyos pénzösszeget ténylegesen lefizetnek.” Biztosította a polgárságnak, mint negyedik rendnek, ülési és szavazati jogát az országgyűlésen, területi jogát a saját területén, valamint azt, hogy a polgárokat nem lehet kötelezni sem a kisebb tizedeknek, sem a kilencednek a fizetésére. Bor- és huskiméréshez a tanács előzetes engedélye szükséges. A polgároké a legeltetés, vadászat, halászat, madarászat joga a saját területükön. A városost illeti a parti és kikötői jog, a dunai átkelés és a vámszedés joga. Biztosítja a város

jogát vendéglők, gyógyszerárak, fürdők, borbély- és sütőműhelyek, serfőzők, mész- és téglaegetésre alkalmas épületek emelésére, vízvezetékek, színházak, lövőházak, piacok létesítésére, tiszti orvosok alkalmazására, a sulyok és mértékek ellenőrzésére, a vásári rend biztosítására stb. Ezentúl a tanácstól függ, kit vesz fel a jövevények közül a város közösségébe. Joga van polgárait közmunkák végzésére kirendelni, adókat kivetni, jogszabályokat alkotni. Gyakorolhatja a törvénykezési hatalmat. A szabadalomlevél megtiltja, hogy akár katonai vagy kamarai tisztek, akár a vármegyei Buda és Pest területén joghatóságot gyakoroljanak. A sok jogért I. Lipót azt kívánta, hogy a két város polgárai hűségesek legyenek hozzá és utódaihoz.

Az uttörők nyomán, sok bölcs vezető irányításával, folyt Magyarország fővárosának korszerű fejlődése. 1703-tól 1873-ig, majd a mai napig sok harc és küzdelem jellemezte a fejlődés főbb állomásait, a főderem azokat a névtelen polgárokat illeti, akik a századok folyamán szorgos munkájukkal igazi tartalmat adtak a város életének. Ez a város mindig a munka városa volt. Annak kell lennie a jövőben is, hogy megfeleljen hivatásának: a Kárpátok koszorúza haza politikai, gazdasági és művelődési vezetésének.

REHELYI OSZKÁR.